

POLITICA DE PERSONAL ÎN DOMENIUL ÎNVĂȚĂMÂNTULUI SUPERIOR DE PROFIL JURNALISTIC DIN RSS MOLDOVENEASCĂ (1966-1980)

Georgeta STEPANOV

Personnel policy in the field of higher education of journalistic profile from the Moldavian SSR (1966-1980)

Summary: *In the MSSR, personnel policies always had an important place on the decision-making agenda of the governing bodies, being considered strategic points of general state policy. Aware of their role in the process of Sovietization and formation of the new man, the Soviet regime paid more attention to personnel policies in the field of education at all levels, but strategic became those in the field of higher education. The area chosen for analysis in this article is the personnel policy, applied during the years 1966-1980 in higher education of journalistic profile in the MSSR, which directly aimed at two fundamental objectives, namely: 1) recruitment and retraining of university professors in order to involve them in the training process of future journalists and 2) training of local scientific-teaching staff for higher education in journalism.*

Keywords: *Personnel policy, scientific-didactic staff, journalistic higher education, didactic process, human resources.*

Calitatea oricărui sistem de educație este determinată, între altele, de calitatea resurselor umane din acest sistem, cadrele didactice reprezentând variabila cea mai eficientă în procesul de formare a personalității umane. „Fie că discutăm de reforma curriculară, de inițiativele în domeniul reducerii fenomenelor de absenteism, abandon școlar, de măsurile privind creșterea șanselor absolvenților de a se insera pe piața forței de muncă sau de integrarea copiilor cu CES în învățământul de masă – niciuna dintre aceste inițiative nu poate fi pusă în practică cu succes fără implicarea cadrelor didactice”¹.

¹ Ciprian Fartușnic. *Provocările politicii de recrutare a personalului din învățământ, 2013*. Disponibil: <http://www.crpe.ro/educatie-provocarile-politicii-de-recrutare-a-personalului-din-educatie/> (accesat la 11.06.2020).

În societățile în care educația este văzută ca prioritate națională, politicile de resurse umane sunt permanent în vizorul factorilor de decizie, fiind recunoscut faptul că îmbunătățirea calității educației și creșterea performanței academice pot fi realizate doar datorită politicilor de personal competitive și administrării eficiente, corecte a resurselor umane. Politicile de personal reușite și succesul lor este „o condiție *sine qua non* pentru restul intervențiilor în sistemul educațional dintr-un motiv foarte simplu: alegând oamenii potriviți pentru posturi potrivite, atât la nivelul unei organizații, cât și la nivelul întregului sistem de învățământ, ne asigurăm că vom economisi resurse”².

În RSS Moldovenească, la fel precum în întreaga Uniune Sovietică, resursele umane și politicile de personal dintotdeauna au avut un loc important pe agenda de decizie a organelor puterii. Or, conducerea de vârf a republicii și a PCM a reușit să înțeleagă că resursele umane reprezintă una din cele mai importante investiții în orice ramură a economiei și industriei naționale, a cărei rezultate devin evidente într-o perioadă de timp relativ scurtă și că eficiența și eficacitatea utilizării tuturor celorlalte resurse depinde, în mare măsură, de eficacitatea resurselor umane și de randamentul lor de muncă. Ca urmare, pregătirea profesională a tinerilor specialiști și formarea resurselor umane au devenit activități de prim-ordin, conceptul cărora era proiectat strict prin prisma ideologiei oficiale a statului sovietic, iar funcționalitatea – organizată pe principii strategice. Monitorizarea și evaluarea acestor procese se realizau din perspectivă dublă – a ministerului de resort/ a administrației instituțiilor de învățământ, dar și a partidului comunist, exponenții cărui inițial erau aduși din alte părți și integrați în colectivele științifico-didactice nou-formate, iar ulterior – recrutați din rândul cadrelor didactice autohtone. De altfel, organizații de partid, primare sau instituționale, existau în toate colectivele pedagogice, indiferent de tipul de învățământ din care făceau parte, iar secretarii organizațiilor de partid, alături de conducătorii acestor colective, erau direct implicați în conceperea și gestionarea procesului didactic. Cele mai influente persoane în orice instituție de învățământ din RSS Moldovenească erau conducătorii colectivelor științifico-didactice și secretarii organizațiilor de partid din aceste instituții, cuvântul ultimilor fiind, de regulă, decisiv în orice situație. Astfel, dincolo de înțelegerea logică a importanței proceselor de pregătire profesională a tinerilor specialiști și de formare a resurselor umane, puterea sovietică vedea aceste activități drept posibilități extraordinare de „educare pe principii noi, sovietice” a tinerilor și de reeducare a populației adulte, fapt care a condus la ideologizarea în masă a proceselor de instruire profesională și de formare continuă.

² *Ibidem.*

Regimul sovietic, conștient de faptul că randamentul și calitatea procesului de sovietizare a maselor și de formare a omului nou, sovietic, poate fi catalizat prin politicile reușite de resurse umane, a acordat o atenție sporită acestora, prioritare devenind politicile de personal din domeniul învățământului de toate nivelurile, dar, îndeosebi, din domeniul învățământului superior. În opinia cercetătoarei Liliana Rotaru, acest lucru s-a întâmplat, inclusiv, pentru că: „Tocmai în școala superioară identificase puterea sovietică unul dintre mecanismele de formare a acestui „om nou”: misiunea instituțiilor de învățământ superior era „de a pregăti specialiști sovietici cu studii superioare care au asimilat teoria marxist-leninistă și, sudați și ferm legați de masele populare, să poată juca un rol important și responsabil în lupta poporului nostru pentru construcția societății comuniste”³.

Așadar, pentru a-și fortifica pozițiile și a-și extinde influența în teritoriu, îndeosebi în zonele periferice ale țării, regimul sovietic avea nevoie de un anumit suport social, pe care să se poată axa în procesul de implementare a politicii partidului și de realizare a obiectivelor strategice ale acestuia. Respectivul suport social urma să fie creat prin conjugarea eforturilor și susținerea mai multor structuri și instituții de stat, printre care și școala superioară, misiunea primă a căreia rezida în educarea/reeducarea băștinașilor, în sensul creării „poporului sovietic” – cu „o patrie socialistă comună și o bază economică unică, o structură socială și de clasă unică, o concepție marxist-leninistă, un scop comun – construirea comunismului, aceleași trăsături spirituale și psihologice”⁴. Interesul sporit pentru politicile de personal din domeniul învățământului, investițiile umane, dar și cele financiare serioase, pe care le făcea statul în sistemul educațional sovietic, demonstrează foarte clar importanța care i se atribuia și rolul ce revenea acestuia în formarea mentalității colective, sovietice.

Învățământul superior moldovenesc de profil jurnalistic s-a prefigurat în anii '60 ai secolului al XX-lea, fiind valorificat la Universitatea de Stat din Chișinău, în cadrul Facultății de Filologie. Din perspectivă instituțională, evoluția acestui tip de învățământ superior poate fi divizată în trei etape esențiale, și anume:

✓ 1966-1969 – etapa de formare profesională, organizată pe bază de specializare, în cadrul Facultății de Filologie;

✓ 1969-1980 – etapa de formare profesională, organizată pe bază de specialitate, în cadrul aceleiași Facultăți;

³ Liliana Rotaru. *Politica sovietică în domeniul învățământului superior din RSS Moldovenească*. În: *Panorama comunismului în Moldova Sovietică. Context, surse, interpretări* /Coord. Liliana Corobca. Iași: Polirom, 2019, p. 478.

⁴ Igor Cașu. „*Politica națională în Moldova Sovietică (1944-1991)*”. Chișinău: Cartdidact, 2000, p. 39.

✓ 1980-1991 – etapa de formare profesională, organizată în cadrul Facultății de profil*.

Diferența majoră dintre specificitatea învățământului superior de profil jurnalistic din RSS Moldovenească în prima și în cea de-a doua fază de dezvoltare rezidă în forma de organizare a studiilor, conceptul propriu-zis al procesului didactic, dar și politicile de cadre aplicate în acest domeniu, în perioada anilor 1966-1980, fiind aproximativ aceleași. Schimbări semnificative de natură conceptuală și funcțională au fost înregistrate în cea de-a treia fază de dezvoltare a învățământului superior de profil jurnalistic din RSS Moldovenească, ca urmare a schimbării formei de organizare a studiilor și a reconceptualizării planului de învățământ prin excluderea disciplinelor de studiu pur filologice și înlocuirea lor cu disciplinele de specialitate (din domeniul jurnalisticii). Noua conjunctură în care s-a pomenit învățământul jurnalistic moldovenesc a proiectat noi scopuri și obiective și a generat noi abordări științifico-didactice ale dimensiunii formative, fapt care a catalizat procesul de revizuire a politicilor de personal în acest domeniu în vederea ajustării lor la condițiile nou-formate. Astfel, din perspectiva evoluției politicilor de personal, aplicate în învățământul superior de profil jurnalistic din RSS Moldovenească, se reliefează două etape:

1. *Etapa de constituire a corpului profesoral și de dezvoltare a potențialului științifico-didactic al acestuia* – anii 1966-1980. Politica de personal implementată la prima etapă era axată prioritar pe realizarea a două obiective fundamentale, și anume:

- recrutarea și reprofilarea profesorilor universitari în vederea implicării lor în procesul de instruire a viitorilor jurnaliști;
- formarea cadrelor științifico-didactice autohtone pentru învățământul superior de profil jurnalistic.

2. *Etapa de menținere a corpului profesoral și de motivare a personalului în vederea dezvoltării continue a potențialului său intelectual* – perioada anilor 1980-1991. Politica de personal implementată la cea de-a doua etapă era axată prioritar pe realizarea a două obiective fundamentale, și anume:

- administrarea carierilor și dezvoltarea organizațională;
- perfecționarea angajaților, evaluarea performanțelor și reproiectarea posturilor.

* Facultatea a fost creată cu denumirea de Facultatea de Jurnalistică, titulatura în cauză păstrându-se până în anul 1993, când, în rezultatul reconceptualizării structurale și funcționale, a fost redenumită în Facultatea Jurnalism și Științe ale Comunicării.

Aria aleasă spre analiză în articolul de față o reprezintă politica de personal aplicată în învățământul superior de profil jurnalistic din RSS Moldovenească, în perioada anilor 1966-1980, iar subiectul de cercetare al respectivului studiu îl constituie cele două obiective de prim-ordin ale politicii de personal din acea perioadă.

Primul obiectiv – recrutarea și reprofilarea profesorilor universitari, afirmați în alte domenii științifico-didactice, în vederea implicării lor în procesul de instruire a viitorilor jurnaliști – s-a prefigurat în anii '60 ai secolului al XX-lea, odată cu inițierea în cadrul Facultății de Filologie a Universității de Stat din Chișinău a învățământului superior de profil jurnalistic, și a fost determinat de lipsa specialiștilor în acest domeniu. În condițiile în care în RSS Moldovenească nu exista nicio tradiție viabilă a învățământului superior de profil jurnalistic, „autoritățile sovietice republicane (...), sub presiunea organelor de stat și de partid (...), au fost determinate să selecteze personalul pentru a asigura buna funcționare a învățământului superior din mai multe surse și prin diverse metode”⁵. Cooptarea se făcea atât pe dimensiunea internă a instituției de învățământ, cât și pe cea externă a acesteia. Cooptarea pe interior presupunea recrutarea specialiștilor din rândul cadrelor titulare de la alte facultăți din cadrul aceleiași instituții de învățământ, iar cooptarea pe exterior – recrutarea specialiștilor din alte centre universitare, de regulă, situate în alte republici unionale.

Astfel, pentru a asigura cu resurse umane noul domeniu de formare profesională, conducerea Universității a inițiat activități de recrutare, selectare și cooptare a cadrelor științifico-didactice, de regulă, de profil filologic sau istoric, capabile să se implice în procesul de organizare a învățământului superior de profil jurnalistic. Ca urmare a acestor acțiuni, în procesul de instruire a viitorilor jurnaliști au fost implicați, direct sau tangențial, filologii I. Mocreac, I. Dumeniuc, V. Marin, V. Pojoga ș.a., dar și istoricii C. Drahenberg, B. Trubețkoi, N. Laiu ș.a.

Procesul de reprofilare a personalului științifico-didactic, invitat din alte domenii și antrenat în procesul didactic de profil jurnalistic, a generat schimbări conceptuale semnificative în activitatea didactică și științifică a acestuia.

În primul rând, s-au extins interesele științifice și ariile de cercetare ale profesorilor invitați. Dacă până în momentul cooptării, obiectul de cercetare al acestora îngloba doar probleme specifice domeniului lor primar de formare profesională, după cooptare, obiectul lor de cercetare a început să includă și subiecte din domeniul jurnalismului.

⁵ Liliana Rotaru. *Politica de recrutare și selecție a personalului academic în învățământul superior din RSS Moldovenească. 1944-1950*. În: *Studia Universitatis Moldaviae. Seria „Științe umaniste”*, 2017, nr. 4 (104), p. 125.

În al doilea rând, a suportat modificări metodologia cercetării, folosită de aceștia pentru investigarea științifică a realității mediatiche. Dat fiind faptul că modalitatea de manifestare a instituțiilor media, activitatea curentă a presei, impactul și efectele pe care ea le generează în societate depind de realitatea în care sistemul mediatic există și se manifestă, investigarea științifică a fenomenelor și proceselor mediatiche poate fi realizată doar prin prisma realității sociale, politice, economice, culturale etc., cercetarea propriu-zisă fiind încadrată în anumite contexte spațiale, temporale și conjuncturale. Din aceste considerente, cercetarea jurnalistică, de regulă, întotdeauna depășește limitele stricte ale domeniului/profilului său științific, fapt care generează: 1) cercetări transdisciplinare, care se realizează pe mai multe dimensiuni/domenii, urmărind stabilirea unui limbaj științific comun pentru mai multe discipline; 2) cercetări pluridisciplinare, care se realizează în mod separat de cercetători din două sau mai multe discipline asupra aceluiași subiect și 3) cercetări interdisciplinare, care se realizează în mod conjugat de cercetători din două sau mai multe discipline asupra aceluiași subiect. Aceste tipuri de cercetări însă nu pot fi realizate prin intermediul metodelor de cercetare specifice doar domeniului jurnalismului. Ele solicită utilizarea și a altor grupuri de metode, specifice domeniilor științifice adiacente. Astfel, filologii, care își concentrau cercetările pe problemele de limbă și stil ale presei, și istoricii, care se axau pe cadrul de dezvoltare și pe evoluția diferitor instituții de presă, precum și pe rolul diferitor publicații periodice în procesele ideologice ale timpului, foloseau nu doar metodele aplicate în cercetarea filologică sau istorică, ci și pe cele specifice cercetării jurnalistice. Drept exemplu în acest context pot servi lucrările științifico-didactice dedicate problemelor jurnalistice, realizate de profesorii coopțați, care, de rând cu studiile realizate de profesorii titulari de la Catedra de Jurnalistică, au pus bazele fondului bibliografic de natură jurnalistică din RSS Moldovenească. Printre acestea se numără lucrările realizate de cadrele științifico-didactice cooptate din domeniul istoriei:

✓ Constantin Drachenberg: *„Красное знамя” – боевой орган бессарабских коммунистов (1927-1936)* („*Красное знамя*” – *organul de luptă al comuniștilor basarabeni (1927-1936)*). Chișinău: Cartea moldovenească, 1976. 103 p.; *1918-1940: Solidaritate proletară. Presa organizațiilor comuniste din Basarabia*. Chișinău: Cartea moldovenească, 1975. 180 p.; *Prima gazetă bolșevică în limba moldovenească: 55 de ani de la apariția gazetei „Bolșevicul basarabean”*. În: *Tribuna*, 1976, nr. 9, pp. 24-26.

✓ Boris Trubețkoi: *Революционная борьба молдавского народа на страницах периодической печати Бессарабии 1917 года*. (Lupta revoluționară a poporului moldovenesc, reflectată în paginile presei

periodice din Basarabia în anul 1917). În: Codru, 1977, nr. 9, pp. 130-132; „Связь времён”. Журналисты Бессарабии (конец XIX-начало XX вв): В.В. Воровский, А.И. Якимирский, Д.Л. Тальников, Н.К. Могиланский) („Legătura timpurilor”. *Jurnaliștii din Basarabia (sfârșitul secolului al XIX-lea-începutul secolului al XX-lea)*: V.V. Vorovsky, A.I. Yakimirsky, D.L. Talnikov, N.K. Mogilyansky). În: Codru, 1977, nr. 2, pp. 148-153; *История журналистики Бессарабии, 1916-1954 гг. (Istoria jurnalisticii din Basarabia, 1916-1954)*. Îndrumar metodic. Chișinău: USC, 1978, 97 p.; *Листок кишинёвских футуристов „Первогром” (март 1914)*. (Foaia futuriștilor din Chișinău „Pervogrom” (martie 1914)). În: Codru, 1978, nr. 7, pp. 151-152 etc.

Tot în această ordine de idei putem menționa și lucrările realizate de cadrele științifico-didactice cooptate din domeniul filologiei:

✓ Ion Mocreac: *Despre limbă și stil: reflecții pe marginea unor materiale din gazetele raionale*. În: Moldova Socialistă, 1977, 2 aprilie;

✓ Vitalie Marin: *Norma lingvistică și rolul ei stilistic*. În: Nistru, 1979, nr. 5, pp. 140-144;

✓ Ion Dumeniuk, Vasile Pojoga: *Programa cursului „Teoria și practica traducerii”*. Chișinău, 1978. 11 p.;

✓ Vasile Pojoga: *Redactarea literară: (material didactic pentru cursul de teorie și practică a redactării literare)*. Chișinău: USM, 1978. 74 pp.; *Cu privire la redactarea logică a textului*. În: Cultivarea limbii. Chișinău, 1979, pp. 64-72 etc.

Așadar, apropierea de domeniul jurnalistic, inițial, a modificat interesele științifice și a reorientat direcțiile de cercetare ale cadrelor științifico-didactice cooptate, determinând reprofilarea acestora în vederea implicării lor în procesul de instruire a viitorilor jurnaliști. Ca urmare, o perioadă anumită de timp, aceștia, în paralel cu cercetările de natură filologică sau istorică (specifice domeniului științific inițial al lor) făceau și cercetări de natură jurnalistică. Ulterior, o parte dintre cadrele științifico-didactice reprofileate au migrat în învățământul jurnalistic, fiind asimilate definitiv de acest domeniu.

În perioada sovietică, procedura de recrutare, orientată spre soluționarea deficitului de specialiști de înaltă calificare didactică și științifică, avea un concept unic, care includea practica de detașare a cadrelor științifico-didactice de la centru spre regiunile periferice ale URSS și cea de reprofilare a cadrelor științifico-didactice, formate în domeniile științifice înrudite sau apropiate de domeniul jurnalismului. Practica de detașare se aplica în raport cu reprezentanții personalului științifico-didactic format și presupunea deplasarea acestora în mod temporar și în interes de serviciu de la o universitate la alta.

Detașările se practicau în vederea susținerii unor instituții de învățământ nou-formate sau pentru fortificarea învățământului superior în regiunile periferice ale URSS. Cel mai adesea detașările se făceau din rândul personalului științifico-didactic al marilor centre universitare din Rusia, îndeosebi din Moscova și Leningrad**, cadrele detașate având misiuni speciale nu doar de natură didactică, ci, în primul rând, ideologică. Din aceste considerente, persoanelor detașate li se ofereau atât funcții științifico-didactice, cât și funcții administrative. Majoritatea acestora, de regulă, suplineau funcțiile științifico-didactice de docent și de profesor, fiind totodată numite și în diferite posturi de conducere, precum: decan, prodecan, șef de catedră, președinte al comitetului sindical, secretar al organizației primare de partid etc. Prin cumularea funcțiilor didactice cu cele de conducere se urmărea implicarea profesorilor detașați nu doar în procesul didactic, ci și în cel decizional, acest fapt oferindu-le posibilitatea să influențeze direct mersul lucrurilor în colectivele recipiente și să asigure implementarea deciziilor statului sovietic și politiciii Partidului Comunist al Uniunii Sovietice. Un exemplu elocvent în acest context este cazul lui Andrei Okorokov, doctor habilitat în științe istorice, profesor, șef al *Catedrei de Jurnalistică* a Școlii Superioare de Partid de pe lângă Comitetul Central al PCUS, care, fiind transferat la Facultatea de Filologie a Universității de Stat din Chișinău, a suplinat funcția de profesor universitar, dar, concomitent și postul de șef al Catedrei de teorie și practică a presei.

În învățământul universitar de profil jurnalistic din RSS Moldovenească procesul de detașare a cadrelor științifico-didactice din marile centre universitare din Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste în Universitatea de Stat din Chișinău a avut un caracter sporadic și nu a influențat semnificativ politica de resurse umane din domeniul respectiv. Această situație s-a datorat faptului că, în momentul prefigurării învățământului universitar de profil jurnalistic, în această regiune exista deja un substrat al intelectualității autohtone, în care au fost identificate primele cadre științifico-didactice, ce au asigurat instruirea universitară a viitorilor jurnaliști. Dovadă a faptului poate servi procesul-verbal al ședinței Catedrei de Jurnalistică din 4 septembrie 1969. Conform acestui document, unul dintre subiectele de pe agenda ședinței se referea la cooptarea cadrelor științifico-didactice de la alte profiluri științifice și antrenarea lor în procesul didactic de la specialitatea Jurnalistică, îndeosebi accentuându-se lipsa personalului pentru predarea disciplinei de studiu „Economia națională”. În acel context, erau menționate

**După destrămarea Uniunii Sovietice, orașul Leningrad a fost redenumit în Sanct Petersburg.

eforturile depuse în vederea soluționării, per ansamblu, a problemei resurselor umane și erau trecute în revistă, în mod special, acțiunile întreprinse pentru soluționarea cazului discutat: „Toți cei prezenți la ședință au afirmat că și-au elaborat suporturile de curs și sunt gata să înceapă orele. O singură problemă încă nu a fost rezolvată, și anume – cea a predării cursului de lecții „Economia națională”. La Institutul Politehnic a fost identificat un cadru didactic, potrivit pentru această activitate, care a acceptat propunerea de a fi angajat pe ore, dar deocamdată acesta nu are permisiunea rectorului său. S-a propus de a expedia rectorului Institutului Politehnic o scrisoare, semnată de rectorul Universității de Stat din Chișinău, A.M. Lazarev, prin care să se solicite urgentarea soluționării problemei respective⁶.

Astfel, în primele decenii ale învățământului superior de profil jurnalistic din RSS Moldovenească, problema deficitului de cadre științifico-didactice de profil a fost soluționată, inclusiv, datorită recrutării specialiștilor de înaltă calificare din alte domenii, prioritar din cel filologic sau istoric, și reprofilării acestora pe dimensiunea științifico-didactică jurnalistică. Aceștia, deși dețineau titluri științifice în alte domenii, s-au încadrat activ în procesul didactic din învățământul universitar de profil jurnalistic, suplinind locurile vacante și soluționând, astfel, deficitul de cadre din acest domeniu.

O altă practică a politicii de personal în acea perioadă era angajarea prin cumul sau pe ore academice. Angajarea pe ore presupunea antrenarea în procesul științifico-didactic a specialiștilor, de regulă, de profil foarte îngust, în vederea prestării unor anume servicii educaționale. Persoanele angajate pe ore, de facto, nu erau membri ai corpului profesoral: ei nu făceau parte din organizațiile obștești de la Facultate (de partid, sindicală), nu aveau obligații și nu participau în activitățile extracurriculare organizate în cadrul acesteia, nu beneficiau de garanții/înlesniri sociale (concediu, salariul al treisprezecelea, concediu de boală plătit, premii, ajutoare bănești) etc. Ei erau remunerați doar pentru orele academice pe care le realizau, de unde și denumire acestui gen de relații de muncă – angajarea pe ore.

Referitor la angajarea prin cumul, specificăm că existau două modalități de cumulare, și anume: cumul intern și cumul extern. Cumulul intern se aplica în raport cu titularii unei facultăți, care erau angajați pe 0,25, 0,5 sau 0,75 normă didactică suplimentar la norma de bază. Cumulul extern se aplica în raport cu cadrele didactice, care activau (de bază) în alte colective (facultăți, universități, iar în cazul nostru, și redacții). Problema privind angajarea personalului prin cumul și suplimentarea titularilor cu ore era discu-

⁶ Arhiva Națională a Republicii Moldova (ANRM), Fond (F) 3186, inventar (inv.) 1, dosar (d.) 726, fila (f.) 12.

tată la prima ședință de catedră din luna septembrie a fiecărui an de studii. Astfel, conform procesului-verbal al ședinței Catedrei de Jurnalistică din 4 septembrie 1969, ca urmare a dezbaterii acestui subiect, colectivul profesoral a decis: „În legătură cu faptul că, deocamdată, la Catedră nu sunt suficiente cadre didactice titulare și că fără cumulare (de ore – n.a.) nu poate fi asigurat procesul didactic, a solicita rectoratului angajarea tovarășilor Covali D.V. și Blanovschii A.N. prin cumul intern, pe câte 0,5 normă didactică suplimentar la norma de bază, precum și repartizarea fondului de 4000 de ore academice neacoperite (profesorilor din alte instituții și/sau jurnaliștilor-practicieni, angajați prin cumul extern sau pe ore – n.a.)⁷.

Din momentul creării sale, corpul de profesori implicați în procesul didactic de profil jurnalistic de la Universitatea de Stat din Chișinău a inclus atât cadre științifico-didactice, cât și jurnaliști-practicieni. Jurnalisti-practicieni – reprezentanți ai diferitor segmente mediatice: radio, TV, presă tipărită etc. – cel mai adesea erau angajați pe ore, pentru predarea unor discipline de specialitate cu caracter aplicativ. Procesului de recrutare a jurnaliștilor-practicieni în vederea angajării lor în procesul de formare profesională a viitorilor jurnaliști i se acorda o atenție deosebită, întrucât cei selectați trebuiau să fie nu doar buni profesioniști, ci și ideologi iscusiți, care să asigure atât formarea profesională a studenților, cât și pregătirea lor ideologică. Procesul de recrutare a jurnaliștilor-practicieni „era susținut de conducătorii mijloacelor de informare republicane – Mihail Eremia, redactor-șef al ziarului „Moldova Socialistă”; Stepan Lozan, președintele Comitetului de Stat pentru Televiziune și Radiodifuziune; Mihail Guzun, redactor-șef al ziarului „Tinerimea Moldovei”; Vitalie Atamanenco, secretar responsabil al Uniunii Jurnaliștilor din Moldova; Valentin Patraș, redactor-șef al ziarului „Viața satului”; Gheorghe Marin, vicepreședinte al Comitetului de Stat pentru Edituri, Poligrafie și Comerțul cu cărți; Vasile Lanciu, directorul Editurii Comitetului Central al PCM ș.a.”⁸.

Problema privind angajarea jurnaliștilor-practicieni pe post de lectori universitari s-a regăsit, alături de alte subiecte cu referire la organizarea procesului didactic, pe agenda de lucru a ședinței Catedrei de Jurnalistică din 4 septembrie 1969. Conform procesului-verbal al acelei ședințe, ca urmare a examinării respectivului subiect, colectivul profesoral a decis: „A solicita rectoratului angajarea pe ore a jurnaliștilor-practicieni Mucerschii V.F., Fingurt I.S.,

⁷ ANRM, F. 3186, inv. 1, d. 726, f. 12.

⁸ Gheorghe Gorincioi. *Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicării la 30 de ani de la fondare sau o dare de seamă serioasă cu inserțiuni sentimentale*: Luare de cuvânt, martie 2010. (sursă orală).

Grimberg M.B., Marin Gh.I., Diordiev I.C., Vâsoțchii O.N.”⁹. În perioada anilor 1965-1980, în procesul didactic la specialitatea Jurnalistică au fost antrenați mai mulți jurnaliști, angajați ai diferitor instituții media din RSS Moldovenească, printre care: Mucerschii V.F. și Cravțov P.T. de la ziarul „Moldova Socialistă”, Blanovschii A.N. și Grimberg M.B. de la ziarul „Tinerimea Moldovei”, Diordiev I.C. de la revista de satiră și umor „Chipăruș” ș.a.

Unii dintre jurnaliștii-practicieni, care inițial au fost angajați la Catedra de Jurnalistică prin cumul extern sau pe ore, ulterior și-au susținut tezele de doctorat și s-au dedicat în totalitate instruirii jurnaliștilor, angajându-se la facultate pe post de lectori, docenți și profesori-titulari. Printre aceștia se numără: Valentin Clobuțkii, doctor în științe istorice, ex-șef-sectie „Cultură” la ziarul republican „Советская Молдавия” și corespondent al ziarului unional „Литературная газета”; Stanislav Orlov, candidat în științe istorice, fost corespondent al radioului unional în RSS Moldovenească; Tatiana Ivanova, candidat în științe istorice, ex-director al Editurii „Timpul”; Efim Romanciuc, candidat în științe istorice, ex-director al Editurii „Lumina”; Dumitru Coval, doctor în științe istorice, fost jurnalist la ziarul „Moldova Socialistă” etc. De menționat că practica de încadrare în procesul didactic a jurnaliștilor-practicieni și-a păstrat actualitatea și în învățământul superior contemporan de profil jurnalistic, exponenții pieței muncii fiind în continuare cooptați să țină orele de laborator și să gestioneze stagiile de practică a viitorilor jurnaliști.

Astfel, acțiunile orientate spre realizarea acestui obiectiv au pus bazele corpului profesoral, iar prin aceasta – și ale politicii de personal din acest domeniu, dând start procesului de instituționalizare a învățământului superior de profil jurnalistic din RSS Moldovenească.

Cel de-al doilea obiectiv al politicii de personal – formarea cadrelor științifico-didactice autohtone pentru învățământul universitar de profil jurnalistic – s-a conturat abia în anii '70 ai secolului al XX-lea. Acesta a început să fie implementat doar după absolvirea primelor promoții de studenți, care au studiat la specialitatea Jurnalistică și au fost instruiți în condițiile regimului totalitar de comandă, în strictă corespundere cu ideologia marxist-leninistă. „După primele promoții ale instituțiilor de învățământ superior din Moldova Sovietică, grupul a fost completat cu absolvenții românofoni ai acestora. Acești tineri erau „speranța” autorităților republicane, care, pe lângă faptul că erau autohtoni și cunoșteau limba poporului, erau și „educați politic”, și „instruiți în spiritul științei sovietice”. Pe lângă activitatea profesională

⁹ ANRM, F. 3186, inv. 1, d. 726, f. 12.

nemijlocită, urma ca ei să devină „portavoce” a puterii și promotorii ideilor comuniste”¹⁰.

În acea perioadă, toți absolvenții instituțiilor de învățământ superior și mediu de specialitate erau obligați să lucreze cel puțin trei ani după încheierea studiilor în organizațiile în care erau distribuiți conform comenzii de stat. Repartizarea se făcea în funcție de necesitățile economiei naționale, fiind o procedură obligatorie pentru toate instituțiile de învățământ. De regulă, majoritatea tinerilor specialiști erau trimiși în producție și doar unii șefi de promoție erau repartizați în instituțiile de învățământ superior, fiind angajați ca laboranți superiori sau, în cazuri excepționale, ca asistenți universitari. Aceștia urmau să fie înscriși la aspirantură^{***}, iar după susținerea tezei să completeze colectivele științifico-didactice. De exemplu, corpul profesoral, care asigura instruirea viitorilor jurnaliști la Universitatea de Stat din Chișinău, a început să fie completat cu cadre autohtone (tineri candidați în științe, cercetători ai diferitor fenomene mediatice) abia la sfârșitul anilor '70-începutul anilor '80, când reprezentanții primelor promoții de absolvenți de la specialitatea *Jurnalistică* au finalizat aspirantura și au obținut titluri științifice.

De menționat faptul că la aspirantură își puteau continua studiile doar absolvenții cu însușita academică foarte bună, întrucât accesul la studiile post universitare era în bază de concurs. Totodată, dosarele candidaților la studiile de doctorat trebuiau să includă, în mod obligatori, o caracteristică de la locul de muncă și alta (un fel de scrisoare de recomandare) din partea organelor ideologice: a organizației de partid, dacă aceștia erau membri de partid sau a organizației comsomoliste, dacă erau comsomoliști. Apartenența la una dintre aceste organizații era obligatorie pentru toți cei care intenționau să-și facă carieră, inclusiv în domeniul științei. De regulă, la aspirantură erau recomandate persoanele care aveau un anumit stagiul de muncă în domeniu, de aceea, la absolvire, majoritatea studenților „promițători” erau repartizați să muncească ca laboranți superiori sau, în cazuri excepționale, ca asistenți universitari la facultatea la care și-au făcut studiile. Stagiul de muncă în instituțiile de învățământ superior sau în institutele de cercetare facilita considerabil accesul aspiranților la studiile de doctorat.

Trebuie menționat faptul că în URSS jurnalistică nu constituia un domeniu științific autonom, ci era o specialitate științifică din cadrul domeniul

¹⁰ Liliana Rotaru. *Politica sovietică în domeniul învățământului...*, p. 483.

^{***} Studii post universitare pe filiera științifică (în Uniunea Sovietică existau și studii post universitare pe filiera ideologică, precum școala superioară de partid sau cea comsomolistă).

științific Filologie, având cifrul 10.01.10. Din aceste considerente, majoritatea aspiranților de la specialitatea Jurnalistică obțineau titlul de candidat în științe/doctor în științe filologice, specialitatea Jurnalistică sau, dacă problema științifică cercetată ținea de domeniul istoriei jurnalisticii, aspiranților li se conferea titlul de candidat în științe/doctor în științe istorice, specialitatea Jurnalistică.

Studii post universitare de profil jurnalistic erau organizate în toate republicile unionale, inclusiv în RSS Moldovenească: inițial în cadrul Academiei de Științe a Moldovei, iar mai târziu – și la Universitatea de Stat din Chișinău. Însă nu în toate republicile puteau fi organizate susțineri de teze, ci doar acolo unde existau Consilii științifice specializate (de profil). Cei mai mulți dintre aspiranții din RSS Moldovenească, care au realizat teze de doctorat în domeniul jurnalisticii, le-au susținut la Moscova, Leningrad, Kiev sau la Minsk. Din primele promoții de absolvenți, care au revenit la Universitatea de Stat din Chișinău și s-au încadrat plenar în procesul didactic de profil jurnalistic, imediat după ce au susținut tezele de doctorat și au obținut titlul de candidat în științe, fac parte: candidatul în științe filologice Victor Moraru, care și-a susținut teza în cadrul Institutului de Limbă și Literatură al Academiei de Științe a Moldovei; candidatul în științe istorice Gheorghe Gorincioi și candidații în științe filologice Mihail Guzun și Ana Monastârscaya, care și-au susținut tezele la Universitatea de Stat din Leningrad; Constantin Marin, candidat în științe istorice, care și-a susținut teza la Universitatea de Stat „Taras Șevcenko” din Kiev; candidatul în științe istorice Serafim Isac și candidatul în științe filologice Gheorghe Bârsan, care și-au susținut tezele la Universitatea de Stat „M.V. Lomonosov” din Moscova ș.a. De menționat că procesul de pregătire a cadrelor științifico-didactice autohtone pentru învățământul universitar de profil jurnalistic din RSSM era racordat la planul strategic de dezvoltare a domeniului științifico-didactic și se desfășura în strictă concordanță cu acesta.

Așadar, în primii 15 ani de existență a învățământului superior de profil jurnalistic din RSS Moldovenească, politica de personal în acest domeniu a fost orientată spre soluționarea celei mai importante probleme a sistemului – deficitul de personal academic de profil jurnalistic. Problema în cauză a putut fi rezolvată prin realizarea celor două obiective primordiale ale politicii de personal de atunci: recrutarea/reprofilarea profesorilor universitari în vederea implicării lor în procesul didactic la specialitatea Jurnalistică și formarea cadrelor științifico-didactice autohtone pentru învățământul superior de profil jurnalistic. La rândul lor, aceste obiective au fost îndeplinite grație practicilor de selectare, recrutare și de cooptare a cadrelor științifi-

co-didactice, aplicate în primii ani de existență a învățământului jurnalistic din RSS Moldovenească, care au determinat circumstanțele oportune pentru formarea resurselor umane și pentru crearea colectivului profesoral în acest domeniu didactic. „Inițiind procesul de creare a corpului didactico-științific al instituțiilor de învățământ superior din Moldova Sovietică, autoritățile de stat și de partid și-au fundamentat politica de cadre pe principiul canonic, enunțat de Iosif Stalin încă din 1935: „Cadrele decid totul!”. Acest principiu indica, în spirit umanist (dacă ignorăm contextul), că „cel mai valoros capital sunt oamenii” și specifică importanța resursei umane în construcția unei societăți socialiste rezistente și viguroase.”¹¹

Ca urmare a aplicării consecvente și consecutive a acestei politici de personal, către anul 1980, procesul didactic la specialitatea Jurnalistică de la Universitatea de Stat din Chișinău era asigurat de un colectiv profesoral bine încheat, constituit din cadre științifico-didactice de profil jurnalistic de înaltă calificare, competențele profesionale ale cărora erau permanent dezvoltate printr-un sistem coerent și relevant de formare continuă.

prof. Georgeta STEPANOV,

Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicării, Universitatea de Stat din
Moldova, str. Alexei Mateevici 60, Chișinău, Republica Moldova
e-mail: stepanovgeorgeta@gmail.com

¹¹ Liliana Rotaru. *Politica sovietică în domeniul învățământului ...* p. 479-480.